

POSTANOWIENIE

Dnia 21 grudnia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Paweł Wojciechowski

w sprawie z odwołania M. J.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych oddział w Rybniku
o ustalenie podstawy wymiaru składek,
w przedmiocie wniosku odwołującego o wyłączenie sędziego Sądu Okręgowego w Katowicach- A. L. od orzekania w sprawie XU 729/22,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 21 grudnia 2022 r.

**stwierdza swoją niewłaściwość i wniosek zgodnie
z właściwością przekazuje do rozpoznania Sądowi
Okręgowemu w Katowicach**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 21 czerwca 2022 r., Sąd Okręgowy w Katowicach przekazał wniosek M. J. o wyłączenie od rozpoznania sprawy SSO- A. L. Prezesowi Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego.

W związku z postanowieniem Wiceprezes TSUE z dnia 14 lipca 2021 r., C-204/21 R (EU:C:2021:593), w którym Rzeczpospolita Polska została zobowiązana m.in. do zawieszenia stosowania art. 26 §§ 2, 4-6 ustawy o Sądzie Najwyższym przekazującego do wyłącznej właściwości Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego rozpoznawanie zarzutów braku niezawisłości sędziego lub braku niezależności sądu, zarządzeniem Nr 3/2021 Prezesa Sądu Najwyższego z dnia 29 lipca 2021 r. wstrzymane zostało tymczasowo wydawanie zarządzeń o przydzieleniu spraw z wniosków lub

oświadczeń dotyczących wyłączenia sędziego albo o oznaczenie sądu, przed którym ma się toczyć postępowanie, obejmujących zarzut braku niezależności sądu lub braku niezawisłości sędziego.

W wykonaniu Zarządzenia Przewodniczącego I Wydziału Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego z dnia 19 września 2022 r., wnioskodawca został wezwany do wskazania w terminie 7 dni czy z uwagi na podniesione we wniosku o wyłączenie sędziego zarzuty, wnosi o rozpoznanie tegoż wniosku w trybie art. 26 § 2 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym czy też w trybie przewidzianym w art. 42a § 3 i n p.u.s.p., wskazując, iż brak stanowiska w wyznaczonym terminie będzie równoznaczny z wnioskiem o nadanie wnioskowi o wyłączenie sędziego biegu w trybie art. 26 § 2 u.SN.

W piśmie z 20 października 2022 r., (data prezentaty) wnioskodawca wniósł o wyłączenie od orzekania w sprawie wskazanych sędziów Sądu Najwyższego w trybie art. 49 k.p.c., a w przypadku negatywnego rozpoznania wniosku o wyłączenie wniósł w drugiej kolejności o przeprowadzenie testu niezawisłości i bezstronności w trybie art. 42a § 3 p.u.s.p.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W myśl art. 26 § 2 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jedn. Dz.U. 2021, poz. 1904 ze zm., dalej: „u.SN”) do właściwości Sądu Najwyższego należy rozpoznawanie wniosków lub oświadczeń dotyczących wyłączenia sędziego albo o oznaczenie sądu, przed którym ma się toczyć postępowanie, obejmujących zarzut braku niezależności sądu lub braku niezawisłości sędziego. Jednocześnie, stosownie do treści art. 26 § 3 u.SN, wniosek, o którym mowa w art. 26 § 2 u.SN, pozostawia się bez rozpoznania, jeżeli obejmuje ustalenie oraz ocenę zgodności z prawem powołania sędziego lub jego umocowania do wykonywania zadań z zakresu wymiaru sprawiedliwości. Sąd rozpoznający sprawę przekazuje niezwłocznie wniosek Prezesowi Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych celem nadania mu dalszego biegu na zasadach określonych w odrębnych przepisach. Przekazanie wniosku

Prezesowi Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych nie wstrzymuje biegu toczącego się postępowania.

Ustawą z dnia 9 czerwca 2022 r. o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2022, poz. 1259, dalej: „ustawa nowelizująca”), z dniem 15 lipca 2022 r. dodano do ustawy o Sądzie Najwyższym przepisy art. 29 ust. 4-25, regulujące instytucję tzw. testu niezawisłości i bezstronności. Podobny instrument został wprowadzony w tym samym czasie również m.in. w art. 42a § 3-14 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (tekst jedn. Dz.U. 2020, poz. 2072 ze zm., dalej: „p.u.s.p.”). Ustawodawca po raz kolejny zatem w ostatnich latach rozbudował tym samym katalog środków prawnych umożliwiających badanie spełnienia przez sędziego rozpoznającego daną sprawę standardów niezawisłości i bezstronności.

Zgodnie z art. 42a § 3 p.u.s.p., dopuszczalne jest badanie spełnienia przez sędziego wymogów niezawisłości i bezstronności z uwzględnieniem okoliczności towarzyszących jego powołaniu i jego postępowania po powołaniu, jeżeli w okolicznościach danej sprawy może to doprowadzić do naruszenia standardu niezawisłości lub bezstronności, mającego wpływ na wynik sprawy z uwzględnieniem okoliczności dotyczących uprawnionego oraz charakteru sprawy.

Według art. 42a § 4 p.u.s.p., tego rodzaju wniosek o zweryfikowanie standardów niezawisłości i bezstronności na podstawie § 3 może być złożony jedynie wobec sędziego wyznaczonego do składu sądu rozpoznającego sprawę w pierwszej instancji lub apelację, z wyłączeniem spraw, w których termin do ich rozpoznania i wydania orzeczenia jest nie dłuższy niż miesiąc od dnia złożenia pisma procesowego wszczynającego postępowanie w sprawie.

Od strony procesowej, nowe instrumenty prawne, określone odpowiednio w art. 29 § 5 u.SN i art. 42a § 3 p.u.s.p., zostały tym samym ukształtowane jako środki, w ramach których można formułować zarzuty braku niezawisłości i bezstronności sędziego z powołaniem się na okoliczności towarzyszące jego powołaniu oraz postępowania sędziego po powołaniu, jeżeli w okolicznościach konkretnej sprawy może to doprowadzić do naruszenia standardu niezawisłości lub bezstronności, mającego (realny) wpływ na wynik sprawy z uwzględnieniem okoliczności dotyczących uprawnionego oraz charakteru sprawy.

W uzasadnieniu ustawy nowelizującej stwierdzono, że „celem tej instytucji jest zapewnienie uczestnikom postępowania sądowego (...) gwarancji procesowych, że nie występują jakiejkolwiek wątpliwości odnośnie bezstronności i niezawisłości sędziego orzekającego w sprawie”.

Oceniając relacje obowiązujących obecnie środków prawnych służących zagwarantowaniu standardu, którego spełnienia wymaga się od każdego sędziego (niezależnie od czasu jego powołania), wymierzającego sprawiedliwość i realizującego zarazem podmiotowe prawo człowieka do niezawisłego i bezstronnego sądu, należy wskazać, że w świetle brzmienia przepisów art. 29 § 5 u.SN i art. 42a § 3 p.u.s.p. w zestawieniu z art. 26 § 2 u.SN, ramy przedmiotowe uregulowanych w tych przepisach instytucji są niewątpliwie częściowo zbieżne. Zarówno bowiem wniosek, o którym mowa w art. 26 § 2 u.SN, jak i wnioski, uregulowane w art. 29 § 5 u.SN i art. 42a § 3 p.u.s.p., mogą być oparte na zarzucie braku niezawisłości sędziego, z tą jednak różnicą, że w ramach dwóch ostatnich wprost wskazano, iż dopuszczalne jest powołanie się na okoliczności towarzyszące powołaniu sędziego oraz jego postępowania po powołaniu.

Co jednak istotne, mechanizmy rozpoznania wskazanych instytucji prawnych są odmienne. W aspekcie procesowym i ustrojowym postępowanie w przedmiocie wniosku, o którym mowa w art. 26 § 2 u.SN, ma bowiem charakter jednoinstancyjny, a organem wyłącznie właściwym do jego rozpoznania jest Sąd Najwyższy. Natomiast w przypadku wniosków, uregulowanych w art. 29 § 5 u.SN i art. 42a § 3 p.u.s.p., ustawodawca wprowadził model kontroli instancyjnej przewidując, że postępowanie ma charakter postępowania dwuinstancyjnego. Właściwość rzeczowa organu uprawnionego do rozpoznawania tego rodzaju wniosków w pierwszej instancji uzależniona została jednocześnie od tego, czy dotyczą one sędziego Sądu Najwyższego (ewentualnie sędziego delegowanego do tego Sądu), czy sędziego sądu powszechnego. W pierwszym przypadku postępowanie w przedmiocie tego rodzaju wniosków toczy się przed Sądem Najwyższym. W przypadku zaś środka, o którym mowa w art. 42a § 3 p.u.s.p., postępowanie w pierwszej instancji prowadzone jest w sądzie powszechnym.

W art. 7 ust. 1 i 2 ustawy nowelizacyjnej z 9 czerwca 2022 r. przewidziano regulacje intertemporalne, zgodnie z którymi nowe instytucje uregulowane m.in. w art. 42a § 3 p.u.s.p. mają odpowiednie zastosowanie również w sprawach wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie ustawy zmieniającej (tj. przed 15 lipca 2022 r.). Wprawdzie w art. 7 ust. 2 ustawy nowelizującej wskazano, że w sprawach wszczętych i niezakończonych przed dniem jej wejścia w życie w których został wyznaczony skład sądu, wniosek może być złożony w terminie 14 dni od dnia wejścia tej ustawy. Przepis ten nie rozstrzygnął jednak w sposób jednoznaczny sposobu traktowania spraw, w których skład został wyznaczony, ale jednocześnie złożony został jeszcze przed dniem wejścia w życie ustawy nowelizującej wniosek o wyłączenie sędziego oparty na zarzucie braku niezawisłości sędziowskiej.

Należy zauważyć, że nowe instrumenty prawne, uregulowane odpowiednio w art. 29 § 5 u.SN i art. 42a § 3 p.u.s.p., zapewniają szersze gwarancje procesowe wnioskodawcy. Mechanizmy przewidziane w nowych przepisach wiążą się bowiem w szerszym wymiarze z gwarancjami konstytucyjnymi, takimi jak prawo do sądu, w tym prawo do dwuinstancyjnego postępowania i zaskarżenia niekorzystnego rozstrzygnięcia. Zasadne było zatem zwrócenie się do wnioskodawcy o wskazanie czy z uwagi na podniesione we wniosku o wyłączenie sędziego zarzuty, wnosi o rozpoznanie tegoż wniosku w trybie art. 26 § 2 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, czy też w trybie przewidzianym w art. 42a § 3 i n. p.u.s.p.

Wnioskodawca odpowiadając na wezwanie wykonujące Zarządzenie Przewodniczącego I Wydziału Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego z 19 września 2022 r., w piśmie procesowym z 20 października 2022 r. (data prezentaty) w pierwszej kolejności wniósł o rozpoznanie wniosku o wyłączenie od orzekania w sprawie wskazanych Sędziów Sądu Najwyższego w trybie art. 49 k.p.c. W dalszej części pisma wnioskodawca podniósł, że „[d]opiero w przypadku negatywnego rozpoznania wniosku o wyłączenie strona wnosi w drugiej kolejności o przeprowadzenie testu niezawisłości i bezstronności wobec wyżej wymienionych osób w trybie art. 42 § 3 ustawy p.o.u.s.p.”. Uwzględniając fakt, że pismo procesowe złożone zostało w odpowiedzi na wezwanie z dnia

27 września 2022 r., w którym strona wezwana została do wskazania czy wnosi „o rozpoznanie tegoż wniosku w trybie art. 26 § 2 u.SN, czy też w trybie przewidzianym w art. 42a § 3 i n. p.u.s.p., mając na względzie treść pisma procesowego, a także wskazaną w piśmie skierowanym do wnioskodawcy w wykonaniu Zarządzeniu Przewodniczącego z 19 września 2022 r., alternatywę, przyjąć należy, że wnioskodawca wskazał tryb przewidziany w art. 42a § 3 p.u.s.p.

Rodzi to konieczność przekazania sprawy do rozpoznawania sądowi zgodnie z właściwością.

Biorąc powyższe pod uwagę, Sąd Najwyższy, uznając się za niewłaściwy do rozpoznania wniosku, przekazał go na podstawie art. 200 § 1⁴ w zw. z art. 52 § 1 k.p.c. i art. 42a § 14 pkt 1 p.u.s.p., do rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Katowicach, jako sądowi właściwemu rzeczowo.

[as]

l.n